

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تعلیمات اجتماعی

چهارم دبستان

این کتاب در سال ۱۳۸۱ مورد تجدیدنظر کلی و بازنویسی قرار گرفت.

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

نام کتاب : تعلیمات اجتماعی چهارم دبستان - ۱۸

مؤلفان : مرحوم حسین خلیلی‌فر، گروه تاریخ دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی و دکتر غلامعلی حدّادعادل

تجدیدنظرکنندگان : دکتر ناهید فلاحیان، جمشید نوروزی و محمدشریف متولّی

با همکاری جمعی از معلمان و گروه هماهنگی ابتدایی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

ویراستار : افسانه حجتی طباطبایی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

رسام : هدیه‌بندار

نقاش : مریم کیوان، طاهره حسن‌زاده، مریم انصاری و محمدحسن معماری

صفحه‌آرا : طرّفه سهرانی

طراح جلد : طاهره حسن‌زاده

ناشر : اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایران‌شهر شمالی - ساختمان شماره‌ی ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب‌سایت : www.chap.sch.ir

چاپخانه : شرکت افست «سهامی عام» (WWW.Offset.ir)

سال انتشار : ۱۳۹۲

حقّ چاپ محفوظ است.

شابک ۹۶۴-۰۵-۰۰۴۹-۶ ISBN 964-05-0049-6

امام خمینی بسیار مرتب بودند؛ یعنی، از آن ساعت صبح که از خواب بیدار می‌شدند، هیچ کارشان بدون برنامه نبود و هیچ وقت بدون برنامه زندگی نکردند. مطالعه‌شان سر ساعت بود، استراحتشان سر ساعت، خوابشان سر ساعت، به رادیو گوش کردنشان سر ساعت و خلاصه تمام کارهایشان - حتی عبادتشان - سر ساعت بود.

معلمان محترم و اولیای گرامی دانش آموزان و صاحب نظران می توانند نظر اصلاحی خود را در باره ی مطالب
این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۱۵۸۵۵/۳۶۳ - گروه درسی مربوط و یا پیام نگار (Email)
talif@talif.sch.ir ارسال نمایند.

دقت بر نامه ی رزی و تایف کتاب نامی پس

جغرافیا

- ۱- محیط زندگی ما ۲
- ۲- چه وسایلی به یادگیری جغرافیا کمک می کنند؟ ۶
- ۳- نقشه چیست؟ ۱۱
- ۴- چگونه جهت های جغرافیایی را پیدا کنیم؟ ۱۷
- ۵- ناهمواری های ایران (سرزمین های بلند) ۲۳
- ۶- ناهمواری های ایران (سرزمین های پست) ۲۸
- ۷- آب و هوا چیست؟ ۳۲
- ۸- نواحی آب و هوایی ایران کدام اند؟ ۳۷
- ۹- دریاها و دریاچه های ایران ۴۴
- ۱۰- چرا رودها برای ما اهمیت دارند؟ ۵۱
- ۱۱- راه ها در زندگی ما چه نقشی دارند؟ ۵۶
- ۱۲- راه های ایران ۶۲

تاریخ

۷۰	۱- زندگی انسان در گذشته‌های دور
۷۵	۲- پیدایش روستاها
۷۸	۳- نخستین شهرها
۸۱	۴- پیامبران الهی
۸۶	۵- مهاجرت آریایی‌ها
۸۹	۶- هخامنشیان
۹۵	۷- اشکانیان
۱۰۰	۸- ساسانیان
۱۰۴	۹- طلوع خورشید اسلام در ایران

تعلیمات مدنی

۱۰۸	۱- خانواده
۱۱۱	۲- زندگی خانوادگی
۱۱۴	۳- مدرسه
۱۱۷	۴- مسجد
۱۲۰	۵- زندگی روستایی
۱۲۳	۶- زندگی شهری
۱۲۸	۷- ملت ایران
۱۳۱	۸- امت اسلامی

همکار گرامی

بروز تحولات آموزشی دوره‌ی ابتدایی در سال‌های اخیر، ضرورت تغییر آموزش‌های محیطی و اجتماعی را نیز آشکار می‌سازد. بر این اساس شورای برنامه‌ریزی، در حال تدوین برنامه‌ی درسی مطالعات اجتماعی با رویکرد تلفیقی با تأکید بر پرورش مهارت‌های زندگی فردی و اجتماعی است. در این میان، تا زمانی که برنامه‌ی جدید تدوین شود، گروه مطالعات اجتماعی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی با استفاده از نظریات معلمان به ساماندهی مجدد کتاب‌های تعلیمات اجتماعی موجود پرداخت تا بدین‌وسیله ضمن کاهش مشکلات فعلی این کتاب‌ها، راه برای برنامه‌ی موردنظر هموار شود.

مهم‌ترین تغییرات این کتاب اصلاح متون و ساماندهی مجدد محتوا با تأکید بر کاهش حجم محفوظات، به روز کردن اطلاعات و افزودن مطالب جدید، استفاده از عکس‌ها و نقشه‌های جدید و طرح‌های متنوع به منظور افزایش جذابیت و انگیزه‌ی لازم برای یادگیری مؤثرتر است. درس تعلیمات اجتماعی باید فضایی مملو از نشاط و سرزندگی بیافریند و دانش‌آموزان را به تحرک و فعالیت برانگیزد. یکی از هدف‌های مهم تغییر این کتاب، توجه بیشتر به پرورش مهارت‌های اجتماعی و افزایش علاقه به سرزمین و محیط زندگی دانش‌آموزان است. برای دستیابی به این هدف، باید شیوه‌های مناسب یادگیری – یاددهی را اختیار کرد و از روش‌های فعال نظیر پرسش و پاسخ، بحث گروهی، بازدید علمی، ایفای نقش، نمایش فیلم یا ترکیبی از آن‌ها بهره گرفت. برای تدریس بهتر کتاب، توجه شما را به نکات زیر جلب می‌کنیم.

● همواره قلمرو پرورش مهارت‌های اجتماعی را در نظر بگیرید و از تأکید زیاد بر حفظ کردن اطلاعات بپرهیزید. بخش عمده‌ی فعالیت‌های کتاب برای کار در کلاس در نظر گرفته شده است. بهتر است دانش‌آموزان را گروه‌بندی کنید، به کار گروهی و مشارکتی بهای بیشتری بدهید و فضای لازم را برای فعالیت و اظهارنظر همه‌ی دانش‌آموزان فراهم کنید.

● درس‌های اولیه‌ی بخش جغرافیا جنبه‌ی کلیدی و مهارتی بیشتری دارند. برای این که نتیجه‌ی

بهتری به دست آورید، به کمک مسئول مدرسه وسایل لازم مانند انواع نقشه، عکس، کره‌ی جغرافیایی و نظایر آن را به تعداد کافی از قبل آماده کنید. از اهداف عمده‌ی این بخش، تقویت مهارت‌های مشاهده‌ی دقیق، خواندن و تفسیر نمودار و عکس، ترسیم نقشه‌ی کلاس و جهت‌یابی است. از وادار کردن دانش‌آموزان به ترسیم نقشه‌های اضافی به‌طور جدی پرهیزید. برای تقویت مهارت جهت‌یابی، بهتر است تمرین‌های زیادی را در فضای باز مدرسه تدارک ببینید.

هم‌چنین، به‌منظور تدریس بهتر مفاهیم مربوط به ناهمواری‌ها، به کمک دانش‌آموزان مدل‌ها و ماکت‌هایی را با گچ، مقوّا و کاغذ یا چوب و غیره بسازید و رنگ‌آمیزی کنید و به کلاس ببرید.

● در بخش تاریخ و تعلیمات مدنی، پرسش‌هایی برای گفت‌وگو در کلاس طراحی شده که هدف از طرح آن‌ها، تقویت مهارت‌های بحث و اظهارنظر کردن، فکر کردن، استدلال کردن و بالاخره، تقویت اعتماد به نفس در کودکان است. باید توجه داشت که این پرسش‌ها الزاماً پاسخ مشخصی ندارند و ممکن است با توجه به دیدگاه‌های مختلف، پاسخ‌هایی متفاوت داشته باشند. از این پرسش‌ها در امتحانات کتبی استفاده نکنید.

در تدریس بخش تاریخ نیز استفاده از روش‌های فعال، به‌ویژه روش ایفای نقش، می‌تواند به افزایش تحرّک و نشاط در کلاس کمک مؤثری کند.

● برای نیل به اهداف آموزشی این درس، باید به شیوه‌های ارزش‌یابی، به‌ویژه ارزش‌یابی مستمر، توجه کنیم. ارزش‌یابی مستمر تنها به پرسش دربارهِی متن درس منحصر نمی‌شود و به هرگونه فعالیت دانش‌آموزان – اعم از مشاهده، ابراز علاقه به موضوع، مشارکت در کار گروهی، جمع‌آوری عکس و اطلاعات، گزارش‌نویسی و تحقیق – نمره‌ای تعلق می‌گیرد. شایان ذکر است که نمره‌ی ارزش‌یابی مستمر این درس، الزاماً نباید با نمره‌ی پایانی هم‌خوانی داشته باشد و چه‌بسا بر آن ارجحیت دارد. برای این که ارزش‌یابی‌های مستمر به شکل صحیح صورت گیرد، تهیه‌ی سیاهه‌ها (چک‌لیست‌ها)ی مختلف از سوی معلمان ضروری است.

در آزمون‌های کتبی، از انواع سؤال‌ها استفاده کنید و از طرح پرسش‌هایی با پاسخ‌های طولانی پرهیزید. هم‌چنین، از زیرنویس عکس‌ها و نقشه‌ها و بخش‌های برای مطالعه، فعالیت و گفت‌وگو در کلاس، سؤال طرح نکنید.

امید است شما معلمان عزیز با به کارگیری روش‌های فعال و مشارکت دادن دانش‌آموزان در فرایند تدریس، برای آن‌ها فضایی پرنشاط و دل‌پذیر در کلاس‌های درس فراهم آورید.

گروه مطالعات اجتماعی – دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی